

112185

**Resne besede**

o

**nemškem šolskem društvu**

pisana od

**katoliškega duhovna**



**CELJE, 1883.**

Zaloga zadruga nemškega šolskega društva za Celje in okolico.

112/85

112185

## Predgovor.

S tim izdamo v javnost mnenje o nemškem šolskem društvu, koje izgovoril je, in katero ima dobro katoliški duhoven.

Ime tega duhovna nam je znano, iz uzrokov pak, katere se lahko razumijo, ga ne tiskamo. Naj bi besede prišle iz globočine žatostnega serca donele v nar bolj odaljeni koči.

**Založnik.**



M 1356/1950

Kar posamezen človek, bodisi v duševnem ali telesnem oziru, ki je navezan sam na sabe in na svojo lastno moč, ne more doveršiti, to se more doveršiti in ispeljati od mnogih ljudi, ki so se v društvu zedinili in z zedinjenimi močmi hočejo doseči svoj stavljen si namen.

Tembolj važen je ta namen, temveč vpljiva more in mora imeti tako početje na blagor vsacega posebnega in na vesolnost prebivalcov, zatoveč deležnikov društva treba je, da se koristno izverši početje, ki se začinja, ali je uže začeto.

Prepričani od resnice tega izreka so se uže zdavnej družbe in društva napravljali, če bilo je izpolniti velik težaven namen, ki kazal je blagoslov ljudstvu, bodisi v dušnem bodisi v materjalnem oziru. V katolški cerkvi bila so taka društva od starodavnih časov, imela so in imajo namen pospeševati dobro obnašanje, vernost, ali pospeševati rasprostiranje vere in njenjo terdnost, razpodiiti posamezne krive vere, katere so se počele, odpraviti javne grehe, ki prišli so v navado, ali pa polajšati ali odpraviti v posameznih deržavah in narodih nadloge in nesreče, koje te narode tlačijo.

V novejšem času, recimo od 30 let sem, pak so se grozno pomnožila taka društva ne le samo na cerkvenem polju, temveč tudi na političnem kmetijskem, denarstvenem, družbenem, umetnem kratko rečeno na vsacem polju. Ni ga malega mestiča ja tudi ne večje vasi, v katerih bi ne bi bilo pevskega, veteranskega ali požarubrambskega društva, in katero društvo bi ne bilo ljudstvo v blagoslov in korist.

V novejšem času snidili so se na Dunaji po navetu prijateljev otrok, šole in v občie prijateljev človeštva, ki vstanovili so društvo, koje, akoravno obstoji še le 4 leta, razprostira svoje korenine in svoje veje uže čez celo avstrijansko cesarstvo, koje deli povsod svoj blagoslov, celo v nar bolj oddaljeno gorjansko ali hribovsko vas — to društvo je: Nemško šolsko društvo.

Dati nekoliko pojaznila o tem društvu naj bo meni katolškemu duhovnu tukaj dopuščeno. Bilo je 13. maja leta 1880, ko je pripovedoval pri družbi „Nemški klub“ na Dunaji nek ud, kako trudi se zastonj nek farmošter na Tirolskem, da bi spravil skupaj potrebni denar za zidanje cerkve in šole, ki beračil je uže več let v ta namen, pa svojemu cilu ni prišel bliže. Na to so verli družbeniki sklenilie vrlemu duhovniku pomagati doseči njegov namen, kojega počel je v korist svoje revne občine. S tim pak dan bil je začetek pomagati tudi na drugih krajih, ker bila je šola preveč oddaljena, da bi bili mogli je otroci revnih starišev obiskovati, samo iz tega namena, da nikdo bi ne bi bil primoran, zaderžan biti, osvojiti si potrebnih vednosti za svoje prihodnje življenje.

S timi besedami naznanjen je namen nemškega šolskega društva, kojega centralno voditeljstvo je na Dunaji in se da s sledečimi kraskimi besedami pojasniti.

„Nemško šolsko društvo“ napravlja šole v tacih krajih, kjer občina ni dovolj premožna šolo si zidati, in jo izderžati, da daje priložnost starišem svoje otroke pošiljati v nemško šolo, kateri kot nemci morda bi bili primorani svoje otroke pošiljati dalječ v slovansko šolo. To društvo napravlja tam nemške šole, kjer je dovoljno število nemških otrok in sem se računijo tudi taki, kojih stariši niso sicer nemci pak bi radi dali svoje otroke v šolo učiti se nemškega jezika, da bi stariši ne bili primorani pošiljati svoje

otroke v oddaljene slovenske šole, v katerih je poduk nemškimi otrokom nemogoč, drugim otrokom v tistih krajih kjer govorita se navadno nemški in kak slovanski jezik, dati priložnost starišem da se podučujejo njihovi otroci v potrebnem nemškem jeziku. Seveda jemlje to društvo v svojo šolo otroke slovanskih starišev v šolo samo tadaj, če stariši pr o s t o v o l j n o za to prosijo, in daje po taci krajih nepremožnim šolskim občinam tudi podpore če se v drugem ali tretjem razredu nemški jezik uči. To društvo preskerbuje šole na nemških in nemško in slovansko govorečih krajih z bukvami in učilnimi tvari-nami, daje podpore izverstnim učiteljem, ki imajo sicer slabo plačo, plačuje katehete na vstanovljenih šolah, da imajo ostroci tudi poduk v keršanskem nauku, in se tudi njihova verna omika izobraži ravno tako, kakor njihov um, kratko rečeno to društvo napravlja po celem Avstrijskem tam šole, kjer bi bili otroci primorani zarad oddaljene šole in zarad nepremožnosti občine biti in ostati brez potrebnega šolskega nauka i. t. d.

Prašam vas: Ali se more najti blažji višji namen, ki pospešuje blagor posameznega in blagor celih narodov, kakor ta namen! Ali tako društvo ni blago, katero nima družega namena, kakor duševno izobražiti otroke svojih sorodnikov, in enako mislečih slovanskih starišev, ter pripravljati s tim otrokom pot do poznejega telesnega blagostanja? Ali ne zaslužijo čisti možje, ki so nesebično vstanovili to društvo, ki nesebično brez plače obravnavajo težka opravila čez celo Avstrijsko cesarstvo razprostre-nega društva, ali ne zaslužijo možje in žene krajnih od-delkov tega društva, ki tudi pomoč dajeje temu zlahtnemu namenu, vse hvale sedojnih ljudi in hvale potomcev?

Porok, da to društvo pospešuje, nam je to, da izdano bilo je med kratkem časom, odkar obstoji, do konec

leta 1884 več, kakor pol milijona goldinarjev za šolske namene; tisočim otrok dala se je prilika učiti se kaj koristnega, da potem postanejo kaj posebnega v svojem življenji, da bodo koristni udje deržave in tudi prijatelji in spoštovalci naše katoliške vere.

Če pomislimo te blage namene, katere ima nemško šolsko društvo, misliti bi morali, da nima nikakega nasprotnika, temveč samo prijatelje, podpiralce in pošpeševalce. Žalibog pak je to ravno nasprotno; število tistih, ki ga obrekujejo, sovražijo in preganjajo je brezštevilo.

Ti sovražniki razdelijo se lahko v dva razreda. V prvem razredu so tisti, ki sovražijo vse, kar ima ime nemško, protivniki so vsemu, kar bi smelo nemško obderžati na sedajnem stanju, ne rečemo, kar bi bilo v stanu nemščino pospeševati, to sovraštvo je razumljivo, ali ne opravičeno. Nasprotnost drugih pak se nikdar ne more razumeti, in je tudi neodpustljivo, ker ne da se opravičiti na nikak način. Pervo imenovani nasprotniki so Slovani in Lahji vsecega stanu posebno pak njihovi duhovni skoraj brez izjemka, drugič imenovani pak so tudi nemški duhovni, kateri zedinili so se z onim prvimi, ter negledajoč na svojo narod nemško šolsko društvo preganjajo. In zakaj? Zato gotovo ne, ker je nemško društvo, ter pospošuje blagor nemških otrok. Zato gotovo ne, ampak samo zato ker večina nemških duhovnov žalibog z malimi izjemki derži z sedaj vladovalno, nemcom sovražno stranko, in ker je ti stranki nemško šolsko društvo tern v peti, seveda mora biti tudi imenovanim duhovnom ravno tako. Ker pak bi imenovani uzrok za vest marsikaterega duhovna ne bi bil dostojin, ter bi mu vest ne pripustila vdeležiti se tega društva ali ga celo preganjati, iznašli so obrekovanja proti šolskemu društvu. Poglejmo ta obrekovanja malo bolj natanjko, da bomo vidili, kaj imajo pomeniti.

Pravi se: „Nemško šolsko društvo napravlja cerkvi sovražne šole, v katerih otroci gojijo se za nevernike, nesramnike, anarhiste (to se pravi za take ljudi, ki ne spoštujejo nobene postave) za republikance in za ljudi, ki potem nimajo nikake vere.“ Če bi bilo to resnica ne bila bi dolžnost samo vsacega duhovna, nasprotovati temu društvu, temveč tudi vsacega družega človeka, ki pametno in pošteno misli. Hvala Bogu pak je to obrekovanje čisto napčno in brez vsacega uzroka. Ali niso vse državne in privatne šole odperete vsim otrokom vsake vere, ravno tako, kakor šole nemškega društva? Ali ni v šolah nemškega društva ravno tako kakor v vsih državnih šolah poduk v veri obligatni strok podučevanja? Ali se keršanski nauk ne uči v šolah nemškega šolskega društva ravno tako, kakor v državnih šolah od kristjansko katoliških duhovnov? Gotovo da. Pa marsikaterim gospodom šolska postava nima nikake veljave, akoravno obstoji uže 15 let, od te postave nočejo nič vediti povsod tam, kjer jim je le mogoče, in ker si ne upajo obrekovati na tak način državne šole, spuščajo svojo jezo in obrekovanja nad šole nemškega šolskega društva, in sami pri sebi tudi na vse druge privatne šole. —

Nadalje pravi se: „Šole nemškega šolskega društva so katoliški cerkvi sovražne in neverne“. Kaj pa, ali ne veljajo za te šole vsi javni zakoni ali postave, ravno tako kakor za državne šole? Ali morda ne obstojita tudi za te šole paragrafa 2 postave od 25. maja 1868 in paragraf 1 postave od 19. maja leta 1869?

Če društvo z velikimi stroški, kar je resnica, poskuša v deželah, kjer govori se več jezikov pridobiti si duhovnov,

kateri učijo v njegovih šolah otroke keršanski nauk v nemškem jeziku, ali s tem ima namene sovražen cerkvi in veri? In če na sveti večer napravi otrokom veselje postaviti drevesce s svečami v spomin poroda našega odrešenika ter podeli revnim otrokom za zimo tople obleke, ali je to morda način gojiti otroke za neverneže? In če razdeli med otroke na tisoče katoliških molitnih bukvic, misli morda jih gojiti za brezverne? Kje je tukaj pamet, ter diti kaj takega? Kaj bi smeli reči o ljubezni do otrok v obče tistih duhovnov posebno pak slovanskih ki branijo se podučevati otroke keršanskega nauka v nemškem jeziku? Ali ni dolžnost duhovna skerbeti za dušni blagor svojih ovčic, naj bodo nemci ali slovani? Ali bi naš Odrešenik nar marljivejši dušni pastir morda rekel, če bil bi še dandanes na svetu: Pustite k meni priti slovanske in laške otroke, nemške pak odpodite!

Drugo obrekovanje, da izgijijo se v šolah nemškega šolskega društva puntarji, ki ne spoštujejo nobene postave, kaže pri naših nasprotnikih da so vsevedni, ker od 10 do 13 let starih otrocih še ne smemo pričakovati, da bi bili puntarji; zraven tega pak tudi šolskim nadzornikom ne dajejo velike hvale in časti, ker na ta način ti nadzorniki nočejo vediti, kako se po šolah puntarji gojijo! Samo to bi še manjkalo, da bi naši nasprotniki nam hoteli reči, da sedajni odrašeni anarhisti učili so se po šolah nemškega šolskega društva, akoravno učili so se vsi ti ljudje po starih šolah, kar pak mi našim nasprotnikom nikdar ne bomo očitali.



Pa kaj hočemo, vsi ti gospodje dobro vedó, da se otroci učijo na šolah nemskega šolskega društva, kakor uči se po vsih družih javnih šolah, ljubiti cesarja, ljubiti Avstrijo, spoštovati in ubogati državni in duhovni gosposke, natanjko spolnovati postave, v kratkem rečeno, dati cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega, in sicer tembolj, ker bi se dala našim sovražnikom prilika zapreti te šole, če bi se kaj družega podučevalo.

Zakaj pa vendar nam se očita kaj tacega, akoravno vsi nasprotniki resnico dobro poznajo; morda po pregovoru: „Le korajžno obrekuj, če tudi ni resnica, nekaj se vender verjame!“ to bilo bi pač žalostno.

Če se reče nemškemu šolskemu društvu, da je borilno društvo, koje skriva svoje orožje proti državi po hinavsko, je to zelo lažnjivo očitjanje. Borilno društvo naj bo, ali borilno društvo, je samo v tem oziru, da boruje se proti neresničnemu vedremu obrekovanji svojih sovražnikov, borilno društvo je proti Slovanom in Lahom, ki hočejo vse zatreti, kar je nemškega, posebno po deželah, kjer govori se več jezikov, borovalno društvo je proti tistim, ki hočejo vse, kar je nemško za duri postaviti, boruje se s tim, da tudi tam vstanovlja nemške šole, kjer nasprotniki gonijo otroke nemških starišev v svoje šole. In proti temu blagemu početju je mnogo sonarodnakov posebno po planinskih deželah, nekteri nočejo se ga odeležiti, drugi pak so mu sovražni, akoravo storilo je društvo ravno v tih deželah jako mnogo dobrega. Ali je kaj tacega, bodisi pri duhovnih bodisi pri posvetnih opravičeno? Ali se ne pravi samega sebe odirati, če pridružijo in zedinijo se s sovražniki nemškega naroda, in s timi zedinjeni borujejo se proti društvu, ki z narvečimi žertvami počne vse, kar je narodu koristno!!! in ki svojo hišo odpre brez razločka

narodnosti, vsacemu, ki hoče vstopiti, da se more nemško učiti, če sam hoče, katero pak nikoga k temu ne sili.

Očitano, da bi to društvo delalo na deržavi nevaren način moramo toraj odločno vpreti se, njegovo delovanje ni skrivno, temveč javno po pravilih, katere poterdila je višja gosposka, ni mu treba skrivati svojega delovanja deržavni gosposki, katera gotovo bi ne terpela nikakega prestopa zoper postave, ter bi gotovo ročno društvo razvezala, do česar pak do sedaj ni še imela nikakage uzroka, in ga gotovo tudi v prihodnje ne bo imela. Gospodje naj bodo v tem oziru prav mirni, in s prav lahkim sercom prepustijo naj to nadzornost policijski gosposki.

Na dalje se očita temu društvu posebno od mnogih duhovnov po planinskih deželah to, da so voditelji in družbeniki tega društva samo liberalci, kateri nimajo sami nobene vere in so sovražniki cerkve in duhovnov. Sovražniki? To pač ne more biti. Seveda nemški možje, ki bi darovali svoje življenje za svoj narod, ne morejo biti prijatelji tistih duhovnov, ki so se zvezali in zedinili s sovražniki nemškega naroda, ter pomagajo škodovati mu. Naj poskusijo podati tim možem prijazno svojo duhovno roko, z veseljem bo sprejeta. Koliko katoliške vere ti možje imajo tega sicer ne vemo, to pak nam je znano, da gotovo ne morejo biti brez vere in cerkvi sovražniki, ker z velimi stroški skerbijo za podučevanje v keršanskem nauku, na tisoče katoliških molitvenih bukvic darujejo mladini, na sveti večerji Kristove drevesca postavjajo, ter podelijo otroke z toplo obleko.

Ali imajo morda Slovani in Čehi boljšo vero, tisti ki so na čelu českega šolskega društva? in nikak česki

duhoven, nikač česki posvetni človek ne nasprotuje temu društvu, akoravno na svoji strani ima ravno take namene kakor naše društvo. Nasprotno česka duhovščina, koja je gotovo veri zvesta, je na čelu tega društva in pospešuje ga na vsak mogoč način. Ja česka duhovščina ljubi svoj narod iz celega serca, in kolikor dolgo derži se v meri postave, tako dolgo zasluži, da iskaže ji tudi nemški duhoven in sobrat celo spoštovanje.

Upor slovanskih duhovnov proti nemškemu šolskemu društvu, da se razumeti, ker ti so močno navezani na svojo narodnost, in neizrečeno ljubijo svoj jezik, ter trdijo se ta jezik kolikor mogoče razširiti. Temu početju se ne moremo zoperstaviti, samo zahtevati smemo, da pustijo nam enako pravico, kar se tiče nemškega naroda. Če pa vidijo v nemškem šolskem društvu zaderževanje svojih namenov, če nasprotnost proti temu društvu se napravi v besnost, v kateri se pomaga s tim, da se društvu kriva, neopravičena, nedokazana in očitno lažnjiva očitanja, predstavljajo, potem pak moram jaz, akoravno me serce boli, kot katoliški duhoven očitno reči, da taka boritev ni žlahtna, ter mora jo obsoditi vsak pravičen človek.

Da bi postali po nemškem šolskem društvu slovanski otroci neumni, na to očitanje ne bom odgovoril nobene besedice, ker tako neumno je, da vsak količkaj pameten človek spozna, kaj je na tem.

Očitanju pak, da v deželah, kjer govori se več jezikov, od nemškega šolskega društva vstanovljene šole imele bi namen slovanske stroke optujiti svojemu lastnemu narodu in jeziku, in jih od njega odvabiti moramo se odločno zoperstaviti, ravno zato, ker izvira od pervakov, ki mislijo s tim kmetsko ljudstvo ščuvati proti nemškemu šolskemu društvu.

Če gospodje ta očitanja javno po svetu trobijo, imela bi jih sramote vender malo rudečica oblitati, ker dobro vedo, da centralno vodstvo uže večkrat je sklenilo na Českem in po družih krajih v svoje šole ne sprejemati drugih otrok, kakor otroke nemških starišev. Prav dobro vedo, da se taki otroci le izvanredno, na ponavljano prošinjo starišev sprejemajo, in sicer le otroci taci starišev, kine sovražijo vsega, kar je nemško, ter hočejo naučiti svoje otroke nemškega da jim potem ložje je kruh dobiti, ker odperti so jim ne le slovanski temveč tudi nemški kraji.

Gospodje prav dobro vedo, da nemško društvo nima toliko denarja in družih sredstev da bi moglo slovanske otroke ponemševati, ja da bi pri takem početji poslana mu darila zapravjal na način, ki se ne da opravičiti, ter bi denar samoslastno odtegnilo zvoljenemu namenu. Prav dobro vedo, da nemško šolsko društvo nima družega namena, kakor ohraniti nemškim otrokom njihovo narodnost in njihov jezik, da nikdar ne napada slovanske stranke, temveč, da se vedno le taci napadov mora braniti, da se postavi kot terdnjava tistim, ki hočejo vse nemško pregnati, ter vstanovljajo čisto slovanske šole, v kratkem rečeno društvo postavilo si je v nalogo v revnih občinah, kjer se govori nemški in kak drugi jezik, napravljati in izderžavati šole, da se ohranijo otroci nemške narodnosti svojemu jeziku. In ravno zato, ker vse to dobro vedo je njihova besnost, so njihovi napadi proti nemškemu šolskemu društvu nepravilni, ja obsojenja vredni.

Poglejmo pak českega brata našega društva, „Ustredni matice skolska“ nekako natanjčeneje. Kako ponižno in po-

terpežljivo proti nemcom se imenuje to društvo od česke strani! To česko šolsko društvo, koje po izreku Čehov nima poguma ne s kaplico kalne vode drugo vodo kalno napraviti, to društvo vstanovilo je na Českem po krajih, kjer stanuje večina nemcov 120 šolskih razredov z 7500 otroci, v Tropavi celo Česko gimnazijo.

Star pregovor je: Kdor ni za durimi, tudi družega tam ne išče, in ravno zato smemo terditi, da česko šolsko društvo in tudi slovensko, ki se misli vstanoviti, če bo le mogoče, sodi naše nemško šolsko društvo po svojem kopitu, ker samo je grozno želno na meji ali granici, in po krajih kjer govorita se nemški in slovanski jezik, vse nemške otroke slavizirati.

Ali očitajo pri vsem tem nemci temu društvu kedaj kaj tacega, kar govori se od slovanske strani proti nemškemu šolskemu društvu po vsih slovanskih časnikih in pri vsaki javni slovesnosti? Ali nemci kedaj proti temu društvu rabijo besede: „roparstvo ali ravbarija duš“ i. t. d. Ne v javnih zborih in tudi ne po časnikih se nemci ne borujejo s tacimi nevrednimi besedami proti „Matici“, ja čisto nič se proti nji ne ostavljajo, in čisto pri miru jo pustijo. Zakaj se slovanski brat ne obnaša ravno tako pošteno proti svojemu nemškemu bratu?

Sovraštvo zoper nemško šolsko društvo ima verhunec v tem, da dobro vedo, da to društvo je terden jez nemške otroke slavizirati, pri katerem namenu je ravno to društvo jim na poti.

In ravno zato je dolžnost vsacega prijatelja nemškega jezika pospeševati blagodušno delovanje tega društva na vsak mogoč način, ki je po postavi dovoljen, posebno s

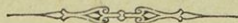
tim, da pristopijo vsi visoko ali niskorojeni kakemu krajnemu oddelku tega društva, da se potem to društvo razširja počasi na vse kraje, tako da ne bo ga mesta ali vasi, v kateri ne bi stanovali udje imenovanega društva.

Posebno pak vi moji nemški uradni bratje! Vi katoliški duhovni v planinskih deželah, kjer je še marsikdo čisto merzel in neobčutljiv marsikdo celo sovražljiv proti temu društvu, ker to društvo ni sovražnik vere, cerkve, ali deržave, ker če bilo društvo kaj tacega bil bi pisatelj tih verst kot katoliški duhoven bil prvi in nar sovražnik imenovanega društva.

Društvo je in obstalo bo v pospeh omikanja otrok na sercu in na duhu, otrok, koje vam je Bog izročil, posebno pak je varuh revežev Vstanovite krajne oddelke, pristopite k njim, dajte vsako leto malih par krajcarjev, tega denarja v resnici ne morete obrniti na boljši način. Posnemajte izgled mojih mnogih bratov (duhovnov) na Českem, koji pristopili so k temu društvu, prepričani od njegovega blagega in človekoljubnega delovanja.

Tudi Vi žlahtne nemške in nemško misleče gospe in gospodične in žene in deklince po mestih in na kmetih, ki ste vedno dobrotljive, ter za vsak dober namen darujete po svoji moči, podpirajte to društvo s tim, da vstanovite ženske krajne oddelke tega društva, kakor obstoji uže več tacih ženskih oddelkov, podpirajte društvo s tim, da vabite tudi svoje prijateljice k pristopu v to društvo. Dobra mati nikda tam ne zaostane, kjer velja blagor njenih otrok!

In če na ta način žene in možje v našem krasnem Avstrijanskem cesarstvu zedinjeni donašajo društvu svoja mala darila, potem rastlo bo širokeje, cvetelo bo donašalo bo zdravih dušnih pridelkov cerkvi in deržavi v korist; in to Bog nam daj!



NARODNA IN UNIVERZITETNA  
KNJIŽNICA



00000422569

---

Tisk Janez Rakuscha v Celji.

---

87 (199.12 = 30): 064.233.05, 1/1